

ВИКОРИСТАННЯ ЛАТИНСЬКИХ ВИСЛОВІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ФАХІВЦІВ СПОРТИВНОЇ ГАЛУЗІ

Висвітлене питання впливу латинських висловів античності на формування мотивації фахівця спортивної галузі до активності та результативності.

Ключові слова: латинські вислови, фразеологізми, прислів'я, приказки, спортивна діяльність, спортивна галузь, змагальний характер, бойовий характер, корпоративний характер, здоровий спосіб життя.

Сучасний підхід до підвищення професіоналізму у спортивній галузі полягає у розвитку ключових, загальних і спеціальних компетенцій, зокрема професійної мовленнєвої компетенції [1; 7]. Л. Мацько і Л. Кравець зауважують, що професійна мовленнєва компетенція вказує на сформованість професійних знань [6, с. 18].

Фахівці спортивної галузі у розвитку власних професійних якостей черпають досвід, зафіксований у латинських висловах часів античності. Додаткове смислове навантаження цих висловів пов'язане із певним історичним періодом. Латинські пам'ятки словесного мистецтва, історії, науки та культури, що виникли в античному Римі, й дотепер вражають своєю досконалістю. В українського народу власна самобутня словесна культура передається через особливості мови та ментальність [11]. Українське суспільство покликане сформулювати всебічно розвинену і гармонійну особистість [2]. Фахівець спортивної галузі досягає досконалості через фізичну вправність і власну мовленнєву компетенцію. Сконденсована в латинських паремічних висловах, зокрема у прислів'ях, приказках, притчах, народна мудрість передає багатогранність людських взаємин. Ця мудрість може стосуватися різноманітних життєвих ситуацій. Фахівці спортивної галузі із латинських висловів дізнаються про те, як розвивати здібності та як правильно використати можливість людського організму.

Античні крилаті вислови, численні фразеологізми, прислів'я, приказки та притчі у лексиці української мови узагальнюють суспільно-історичний досвід, культурні й мовні надбання. Латинські вислови найчастіше відображають основи людського світогляду, моральні та етичні приписи, формують засади спортивної діяльності, передають слушні поради, міркування та думки.

Значна частина латинських висловів присвячена гармонійному фізичному розвитку людини та її здоров'ю. У щоденному спілкуванні висловлені думки, звернені до інших людей, демонструють мовленнєву характеристику фахівця

спортивної галузі, його ідіолект. З мовцем, у якого багата й колоритна мова, легко спілкуватися, тому фахівцеві спортивної галузі потрібно працювати над своїм мовленням, зокрема, використовуючи латинські вислови, вникати у глибинний зміст слів. Наприклад, активний жвавий легкоатлет має влучне і ритмічне мовлення, йому притаманні риси сильної, вольової людини, здатної витримувати тривалі навантаження на організм під час бігу.

В українській мові латинські вислови зазнали повної асиміляції і навіть поєднані у паремічні варіанти, наприклад: „Про смаки не сперечаються” (De gustibus et coloribus non est disputandum / Every man to his taste / There is no accounting for taste / Tastes differ; нім. Über (den) Geschmack lässt sich nicht streiten / Die Geschmäcke sind verschieden; фр. Des goûts et des couleurs il ne faut pas disputer; ісп. Sobre gustos, no hay nada escrito). Словесні мініатюри у мові закріпились як своєрідні усталені форми із частковим або повним збереженням змісту [8, с. 148]. Латинські вислови, які характеризують спортивну діяльність, зустрічаються у латинській мові та літературі, у працях Цезаря, Ціцерона, Квінтіліана, Сенеки, Горация та Овідія.

Яскраві взірці висловлювань у текстах латинської художньої літератури та інших писемних пам'ятках представляють світову матеріальну і духовну культуру, а також рецепції античності на національному ґрунті в усіх мистецьких жанрах. Життя, не одухотворене високою ідеєю, неприкрашену дійсність передає латинський вислів „nuda veritas” староримського поета Квінта Горация Флакка.

Щоб досягти цієї високої ідеї, потрібно пройти тернистий шлях – „Per aspera ad astra!” – „Через терни до зірок!”. Терни у численних згадках є символом мучеництва, фізичних і духовних страждань. Значення цього вислову полягає у тому, щоб людина розуміла зміст життя, яке може бути не лише безхмарним, а й повним нещастя, перешкод, тяжких переживань. Проте це шлях до зірок.

Базові елементи культури у матеріальному вигляді – це світ речей, створених працею і розумом людини: знаряддя праці, житло, предмети побуту, транспорт тощо. Духовну культуру представлено у творчому досвіді людства, втіленому у сукупності нематеріальних об'єктів: мові, законах, звичаях, традиціях, міфах, знаннях та ідеях. Духовна культура постійно удосконалюється. Наприклад, для протиставлення нового змісту і

старої форми явищ вживається вислів з Євангелія „Не вливають вина нового в міхи старі; а то прориваються міхи, і вино витікає, і міхи пропадають” (Матф., 9, 17).

Результати художньої і розумової діяльності людини, які отримали високе суспільне визнання, стали духовними цінностями.

Античні вислови увішли до скарбнички усіх європейських народів, стали джерелом європейської культури і, за словами І. Франка, „мали силу в XV та XVI ст. обновили європейську людність, двигнути її з варварства, попхнути до нового розвою і що вони й досі не перестали запліднювати нашого духу і творять непохитну основу нашої цивілізації” [9, с. 12]. Є. Маланюк наголошував, що „наш старокіївський гуманізм з’явився лише безпосередніше, власне наслідком причин чисто геокультурних, – географічної приналежності до світу Еллади” [5, с. 19].

Класична філологія вивчає культуру античного суспільства, в якій пам’ятки античної писемності збережені автентичними. Латинські вислови з елементами спортивного характеру мають синкретичні властивості, тобто у їхньому змісті в одній формі злилися різнорідні мовні елементи. Популярними є фразеологізми: „швидше, вище, сміливіше” (*citius, altius, fortius!*), „через терни – до зірок” (*per aspera ad astra*); „слава аж до Геркулесових стовпів” (*gloria ad Herculeas usque columnas*); „зі щитом або на щиті” (*aut cum scuto aut in scuto*); „уславлений на воску, і на бронзі” (*cera et aere nobilis*); славнозвісний і в прийдешніх поколіннях (*gloriosus et apud posterios*).

Кожен із цих висловів має свою історію. Прислів’я передають соціальний досвід: „без важкої праці посіви не зійдуть” (*absque labore gravi non venit ulla seges*); „у великих справах самого вже бажання досить” (*in magnis et voluisse sat est – Propert., Eleg., II, 10, 6*); 3) „мудрий дотримується міри навіть у поважних справах” (*imponit finem sapiens et rebus honestis – Iuven., Sat., VI, 444*); „життя без праці не личить людині” (*non laborare hominem non decet*); „кожен початок важкий” (*omne initium difficile est*) [3; 4; 10].

Латинські прислів’я становлять певне узагальнення і формують у фахівця спортивної галузі стереотип поведінки: „додай радості до турбот” (*curis gaudia misce*); „дивіться і аплодуйте” (*videte et plaudite*); „бажаю всього, чого ти хочеш” (*cupio omnia, quae vis*).

В афінській, римській, візантійській системах, в епоху Відродження, у період Нового часу (XVIII–XIX ст.) існував ідеал фізичної і моральної досконалості – калокагатія, що поєднує гарне з добрим. Латинські вислови сформували ідеал фізичної досконалості: „гармонія особистості – найвищий закон” (*convenientia personae suprema*

lex); „створячи, ми творимо самих себе” (*fabricando fabricamur*); „працюй удень і вночі: не дано [нам] легких шляхів від землі до зірок” (*nocte dieque labora: non datur e terris mollis ad astra via*); „здоров’я – найвище благо” (*valetudo bonum optimum*); „не співай тріумфальну пісню до перемоги” (*ante victoriam encomium ne canas*) [3; 4; 10].

Латинські спортивні вислови за змістом розподілені на такі тематичні напрями:

- дидактичні вислови;
- вислови для позначення та пропагування здорового способу життя;
- вислови змагального характеру, що будять азарт, спонукають до дії;
- вислови бойового змісту, тобто такі, що гартують бойові якості, дають певні загально-визначені критерії зразкового стану його тіла;
- корпоративні вислови, які служать гаслом до об’єднання людей за професійним принципом.

Латинські спортивні вислови дидактичного змісту мають повчальну мету: „мудрий дотримується міри навіть у поважних справах” (*imponit finem sapiens et rebus honestis. (Iuven., Sat., VI, 444)*); „ніхто майстром не народжується” (*nemo nascitur artifex*). Початок є найважливішим у всіх справах: „початок – половина зробленого” (*dimidium facti est coepisse*).

У численних висловах передається думка, що справжнє щастя і успіх можуть оцінити лише ті, хто пройшов через труднощі „той не пізнав солодкого, хто не спробував гіркого” (*dulcia non novit, qui non gustavit amara*); „прекрасне дається нелегко” (*difficilia quae pulchra*); „пальмову гілку здобувають терпінням” (*parit patientia palmam*).

Про здоровий спосіб життя йде мова у таких висловах: „тіла юнаків зміцнюються працею” (*corpore iuvenum labore firmatur (Cic., Tusc., II, 15, 36)*); „гігієна – подруга здоров’я” (*hygiene amica valetudinis*); „у здоровому тілі – здоровий дух” (*mens sana in corpore sano (Ювенал)*); „добре здоров’я краще за найбільше багатство” (*bona valetudo melior est quam maximae divitiae*); „дбай про своє здоров’я” (*cura, ut valeas*). Для здоров’я і сил потрібно мати здоровий сон: „сон відновлює сили” (*somnus recreat vires*).

Змагальний характер у латинських висловах надихає на швидке долання перешкод та отримання переконливої перемоги у конкурентних поєдинках. Це такі вислови: „немає нічого радіснішого за перемогу” (*nihil est victoria dulcius. (Cic., In Ver., V, 26, 66)*); „швидше, вище, сміливіше” (*citius, altius, fortius!*).

Бойовий зміст латинських висловів, бійцівська міць передається через пояснення тих якостей, якими має володіти фізично сильна людина: „потрійна мідь” (*aes triplex*) – метафора для позначення твердості і стійкості характеру, незлам-

ності духу; „жити – значить боротися” (vivere militare est. (Sen., Epist., XCVI, 5).

Вміння бути активним і хоробрим у житті передають наступні вислови: „бажаючого доля веде, небажаючого тягне” (volentem ducunt fata, nolentem trahunt (Sen., Epist., 107); „кожен є ковалем своєї долі” (faber est suae quisque fortunae (Аппій Клавдій); „хоробрим доля допомагає” (fortes fortuna adiuvat); „не йти вперед – значить йти назад” (non progrēdi est regrēdi), „слід відзначитися доблестю, а не походженням” (virtute decet, non sanguine niti (Claudian., De quarto Honorii Augusti Consulatu); „мужність породжує славу” (virtus gloriam parit (Гомер, Іліада, пісня IV).

Змагальність у житті людини передають багато висловів філософського змісту, кожна людина може досягнути того, що хоче: „сонце світить всім” (sol omnibus lucet (Petr., Satyr.); „людський розум чого б собі не наказав, того й досягне” (animus hominis quidquid sibi imperat, obtinet. (Publ., Syr., Sent.); „немає нічого, чого б не зміг [досягти] сильний духом” (nihil non potest fortis animus. (Erasmus Rott., Adagia).

Корпоративний зміст відображає основний орієнтир, напрям діяльності окремої організації. Наприклад, девізом Міжнародної шахової федерації є: „ми – один народ” (gens una sumus) [3; 4; 10].

Латинські вислови дуже точно виражають суть спортивної діяльності. Фахівець спортивної галузі, свідомий можливостей власного організму, повинен бути налаштованим на посилену працю, систематичну роботу над собою та досягнення результатів, влучно й доречно послуговуватися мовленнєвими конструкціями. Через знання латинських висловів можна глибинно пізнати сутність буття, сформувані на початку спортивної діяльності свою мету і йти до неї. Постійне пізнання, осмислення і засвоєння знань дають добрі результати у спортивній діяльності.

Література

1. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. – Вип. 85: Спортивна діяльність / Наказ Державного комітету України з

питань фізичної культури і спорту від 17.10.2002 № 2264.

2. Закон про фізичну культуру і спорт // Відомості Верховної Ради (ВВР) 1994. – № 14. – С. 81.
3. Корж Н.Г. Из скарбниці античної мудрості: [Словник] / Худож. оформл. П.Т. Вишняка. – 2-ге вид., допов. і перероб. / Н.Г. Корж, Ф. Й. Луцька. – К.: Вища шк., 1994. – 351 с.: іл.
4. Крылатые латинские выражения / Авт.-сост. Ю. С. Цыбульник; худож.-оформ.: Б.Ф. Бублик, В.А. Мурлыкин. – Харьков: Фолио; М.: Эксмо, 2008. – 992 с.
5. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури / Є. Маланюк. – К.: АТ „Обереги”, 1992. – 80 с.
6. Мацько Л. І. Культура української фахової мови: навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К.: ВЦ „Академія”, 2007. – 360 с.
7. Петришина О. Удосконалення орфоепічних та орфографічних умінь і навичок студентів факультету фізичного виховання на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) / О. Петришина // Вісник Львівського університету. Серія філол. – 2010. – Вип. 50. – С. 319-327.
8. Ревак Н.Г. Латинська мова (для неспеціальних факультетів) / Н.Г. Ревак, В.Т. Сулим. – 2-ге вид., випр. і доп. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 415 с.
9. Франко І.Я. Данте Аліг'єрі. Характеристика середніх віків. Життя поета і вибір із його поезії / І.Я. Франко // Франко І. Я. Збір. Творів: у 50 т. Т.12. – К.: Наук. думка, 1978. – 727 с.
10. Шеремета Л.В. Латинь на кожен день: словник латинських афоризмів, літературних цитат, наукових термінів, приказок, прислів'їв, фразеологізмів / Л.В. Шеремета, О.В. Шеремета. – Івано-Франківськ: Облдрукарня, 2005. – 788 с.
11. Тимофеев В. Я. Виховання козака-лицаря: навч. посібн. / В. Я. Тимофеев – Білгород-Дністровський, 2007. – 202 с.

Basic principles of modern sporting activity in Ukraine arrive at sources to the Latin utterances of antiquity and form motivation of specialist of sporting industry to activity and effectiveness.

Key words: Latin utterances, phraseological units, proverbs, saying, sporting activity, sporting industry, contention character, battle character, corporate character, healthy way of life.

Освещен вопрос касательно влияния латинских высказываний античности на формирование мотивации специалиста спортивной отрасли к активности и результативности.

Ключевые слова: латинские выражения, фразеологизмы, пословицы, поговорки, спортивная деятельность, спортивная отрасль, соревновательный характер, боевой характер, корпоративный характер, здоровый образ жизни.